

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

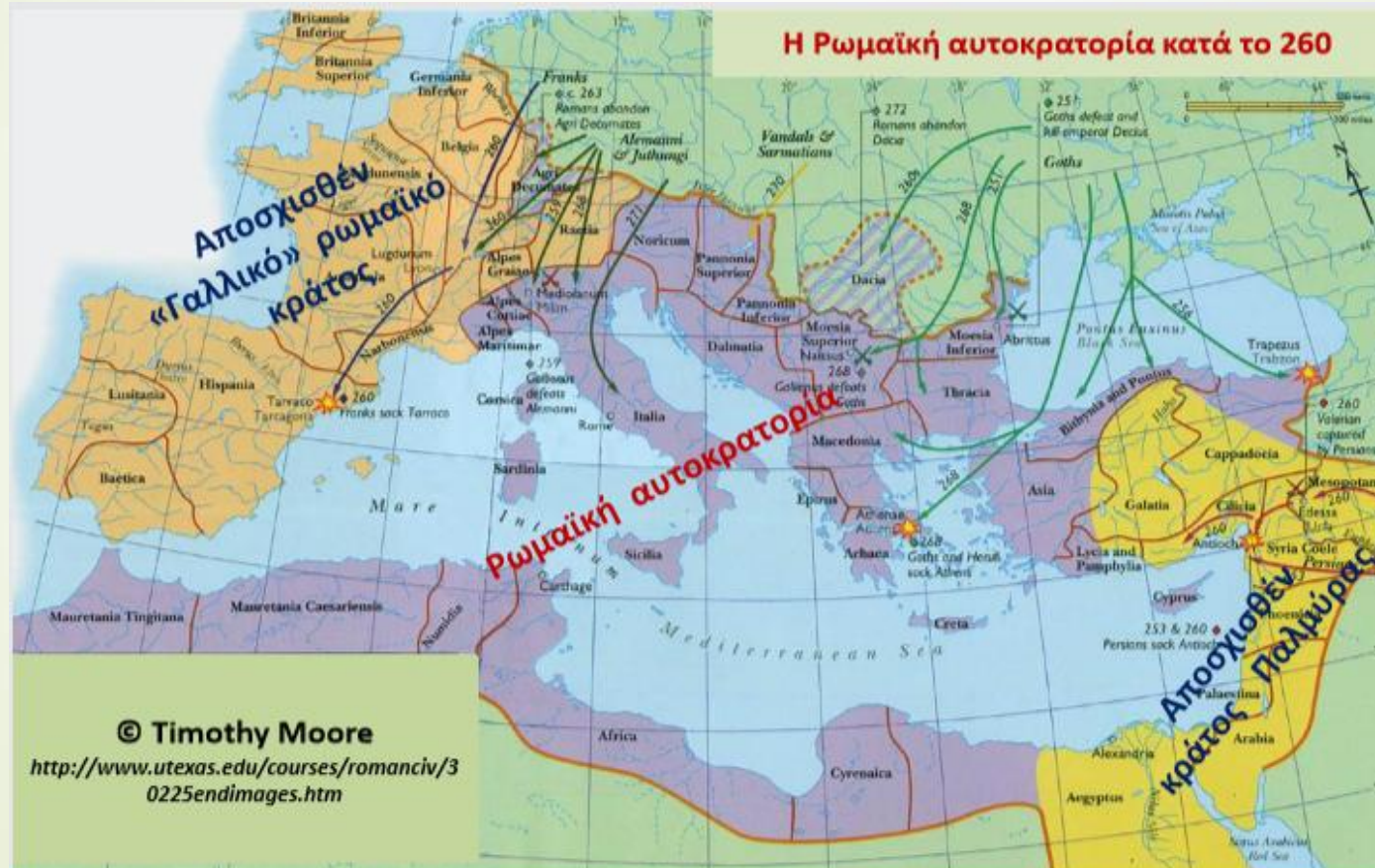

ΣΑ142 «Προσκυνήματα
και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο»

Η ακόλουθη εργασία αναπτύσσεται σε **τρεις** ενότητες με **πρώτη** την εισαγωγή όπου θα εξετάσουμε :

- Το ρωμαϊκό κράτος στην ύστερη αρχαιότητα
- Τη χριστιανική ρωμαϊκή αυτοκρατορία
- Και τέλος, τα χριστιανικά προσκυνήματα στην ύστερη αρχαιότητα και τις πηγές

1.ΤΟ ΡΩΜΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ...

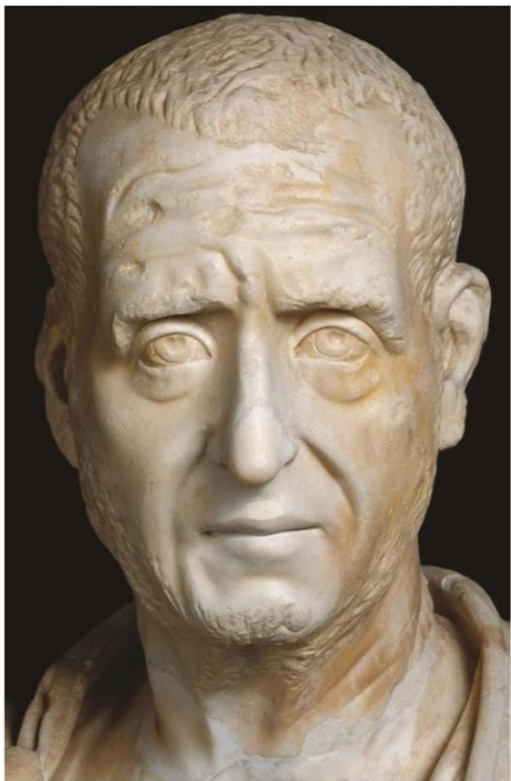

Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, οι αποσχισθείσες περιοχές της («Γαλλική αυτοκρατορία», Κράτος Παλμύρας) και οι ξενικές εισβολές (στην Ευρώπη Γόθων, Φράγκων, Αλαμανών και Ιουθούγγων, Βανδάλων και Σαρματών, στην Ανατολή Περσών) κατά το έτος 260 (στο απόγειο της κρίσης του 3^{ου} αι.)

Η ανάκαμψη του Ρωμαϊκού κράτους επί Διοκλητιανού...

Πορεία προς την Χριστιανική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία...

ΔΕΚΙΟΣ
(249-251)

ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ
(253-259)

ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΣ
(253-259)

2. Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

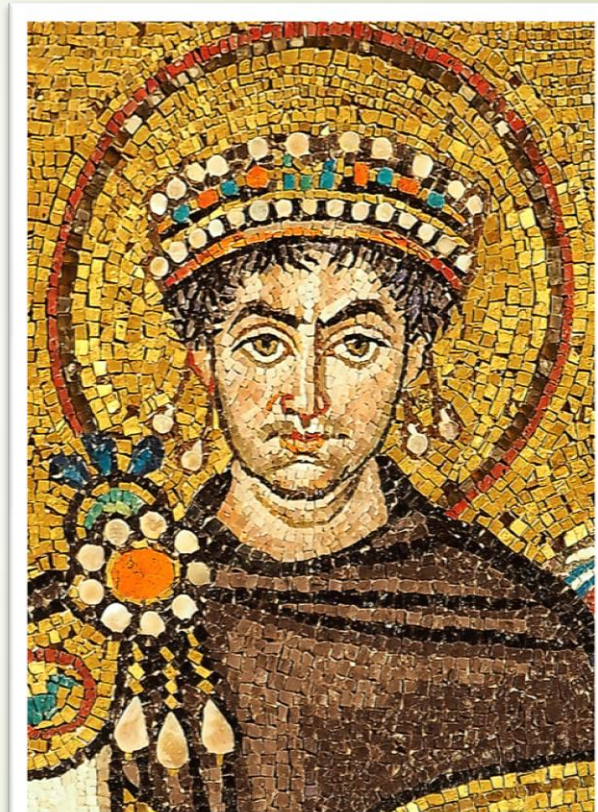
ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ
(379-395)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ
(313-330)

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ
(527-565)

3. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ...

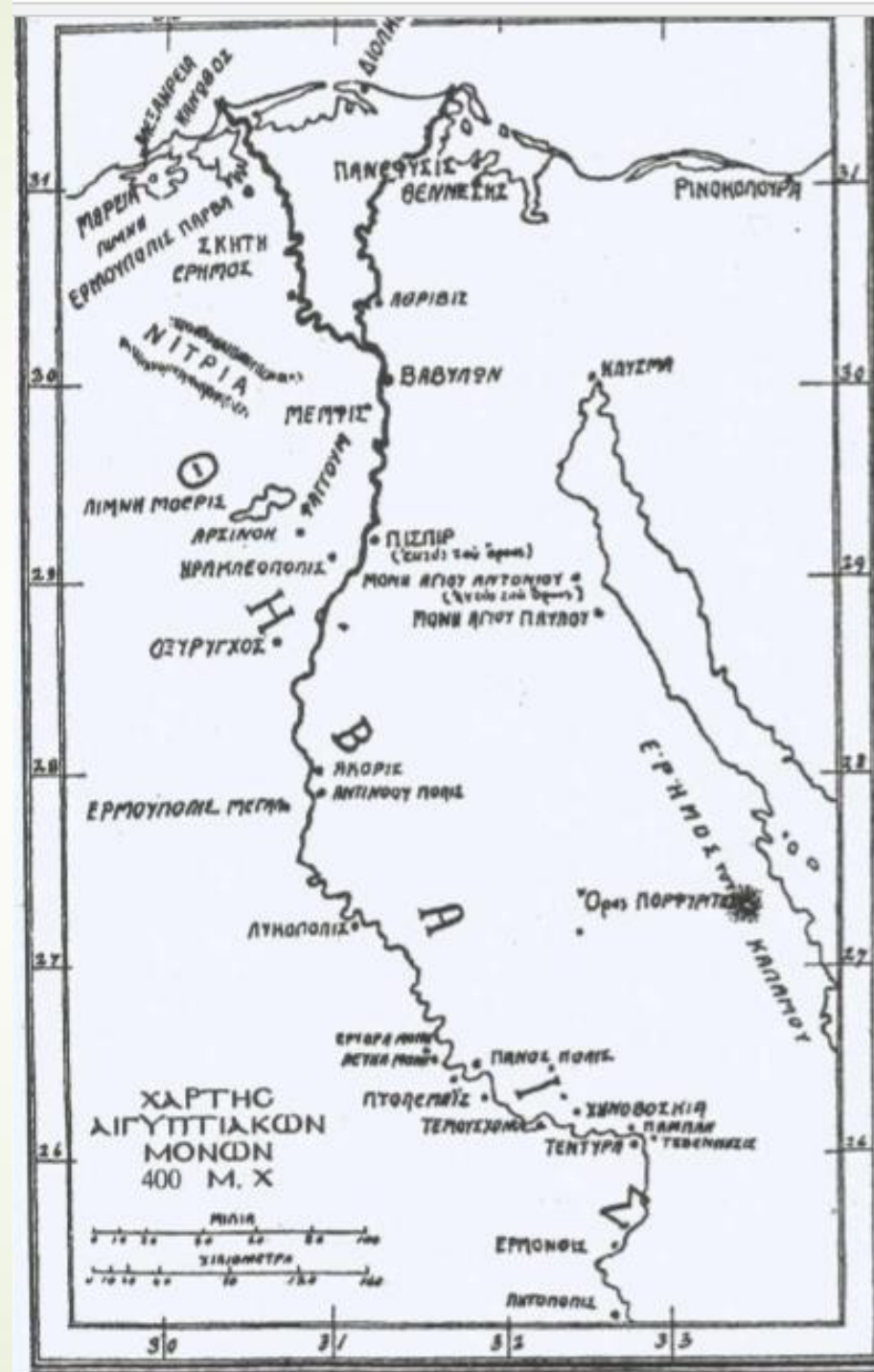
ΧΑΡΤΕΣ:

Αιγυπτιακά
Προσκυνήματα

&

Βιβλικοί
προσκυνηματικοί
προορισμοί

ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ...

...οι οποίες διακρίνονται σε **δύο** μεγάλες κατηγορίες:

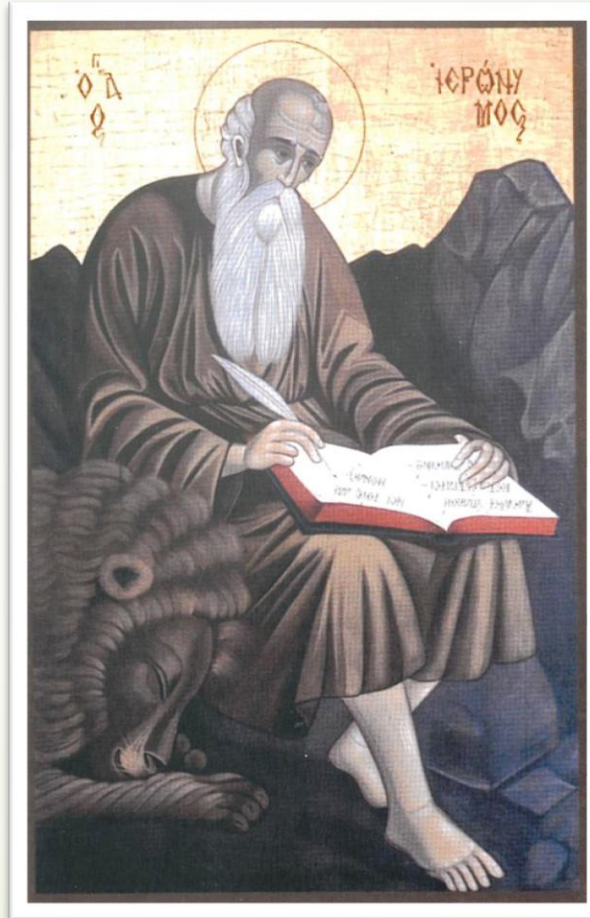
➤ **Προσκυνηματικά αφηγήματα**

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ...

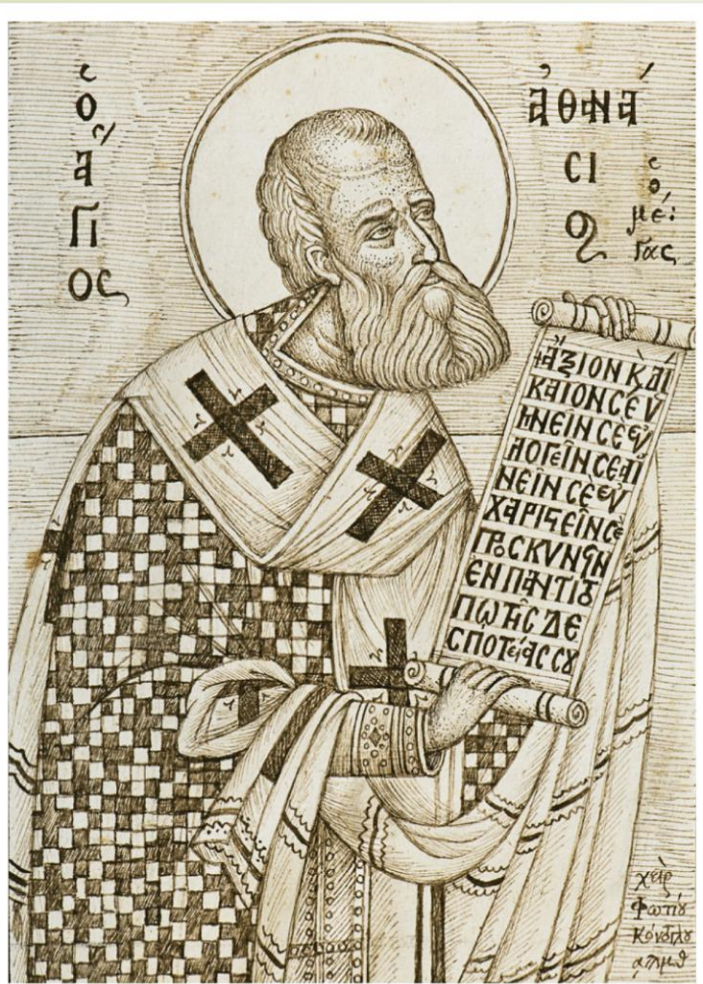
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
επίσκοπος Νύσσης

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

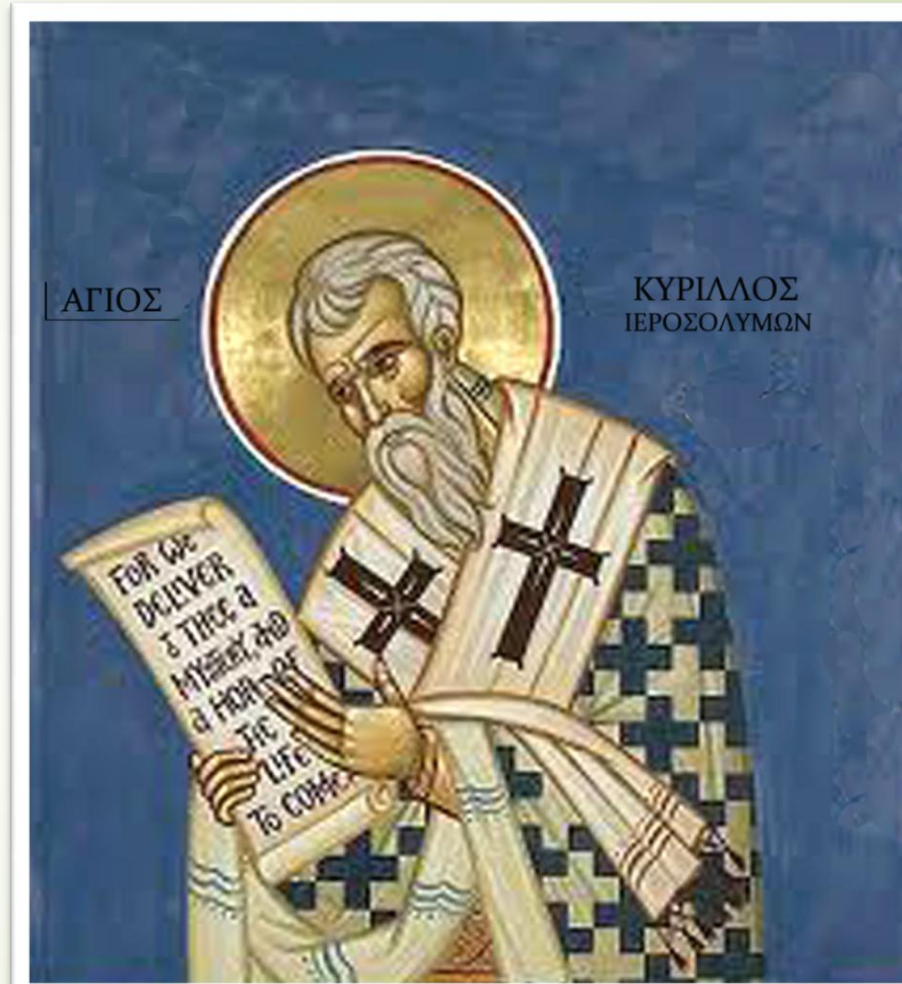
Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
Επίσκοπος Αλεξανδρείας

Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
Αρχιεπίσκοπος
Κωνσταντινουπόλεως

ΚΥΡΙΛΛΟΣ
Επίσκοπος Ιεροσολύμων

Στην δεύτερη ενότητα όπου και αποτελεί
το **πρώτο** κεφάλαιο θα ασχοληθούμε:

- Με τα προσκυνηματικά αφηγήματα: Η ταυτότητα τους
- Και επιπλέον με τα σημαντικότερα προσκυνηματικά αφηγήματα τα οποία και είναι :
 - **Α.** «Ο ανώνυμος προσκυνητής του Μπορντώ»
 - **Β.** «Οδοιπορικόν της Εγερίας»
 - **Γ.** «Διήγησις» Αμμωνίου
 - **Δ.** «Λαυσαϊκόν» Παλλαδίου
 - **Ε.** «Κατ' Αίγυπτον των μοναχών ιστορία»

1. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ: Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ

❖ Από τον **4^ο** έως τον **6^ο** αιώνα μ.Χ

❖ ποικίλουν σε **ύφος** και **έκταση**

❖ προσφέρουν πολλές **εικόνες** – ιδέες για τις εμπειρίες, τα συναισθήματα και τις πρακτικές των προσκυνητών.

❖ αυτά **δεν** πρέπει να νοηθούν -τουλάχιστον στην πρωταρχική τους φάση- ως **«ταξιδιωτικοί οδηγοί»**

2. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

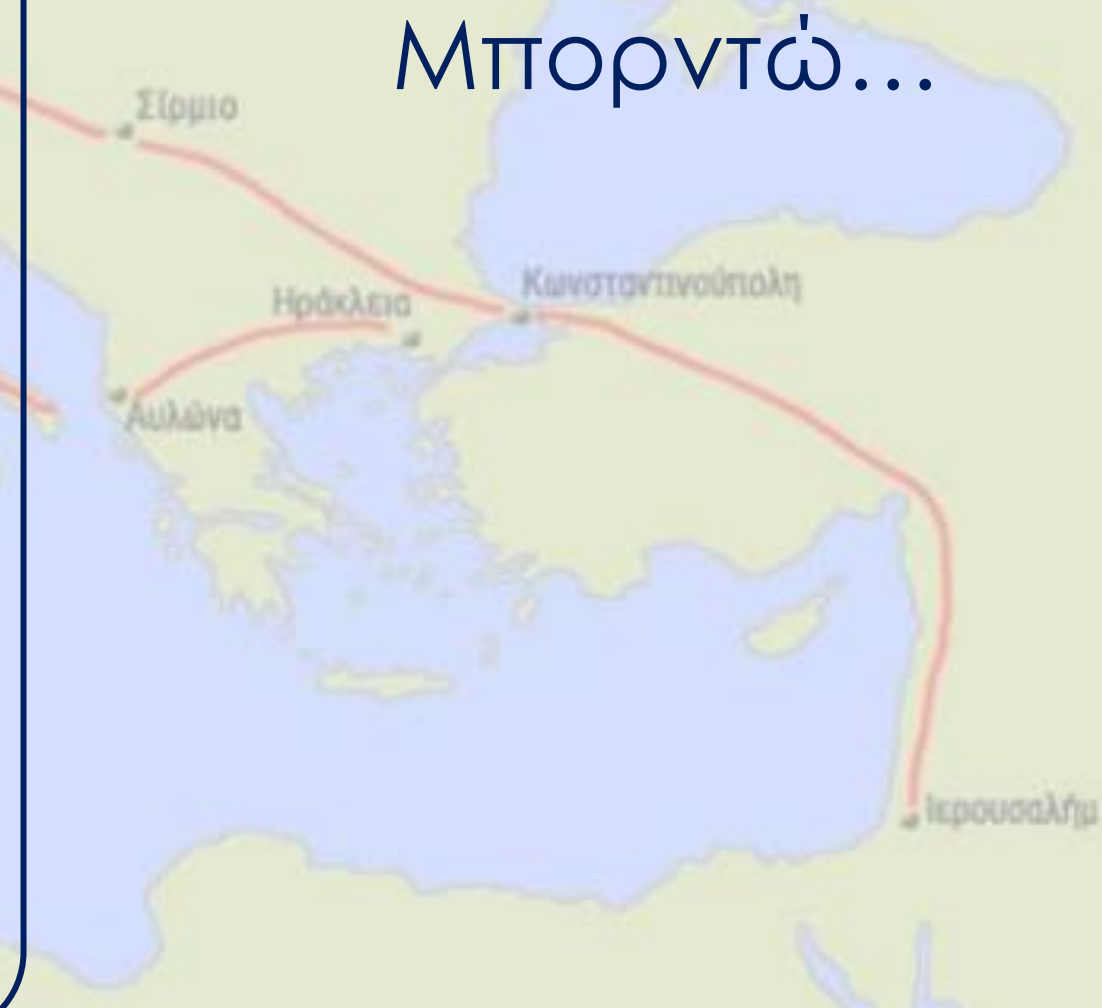
Α. «ΙΤΙΝΕΡΑΡΙΟΥΜ ΒΟΥΡΔΙΓΑΛΕΝΣΙΣ»

Διαδρομή "ανώνυμου
προσκυνητή του
Μπουρντώ"

Ενδεικτική μορφή αφηγήσεως του προσκυνητή του Μπορντώ...

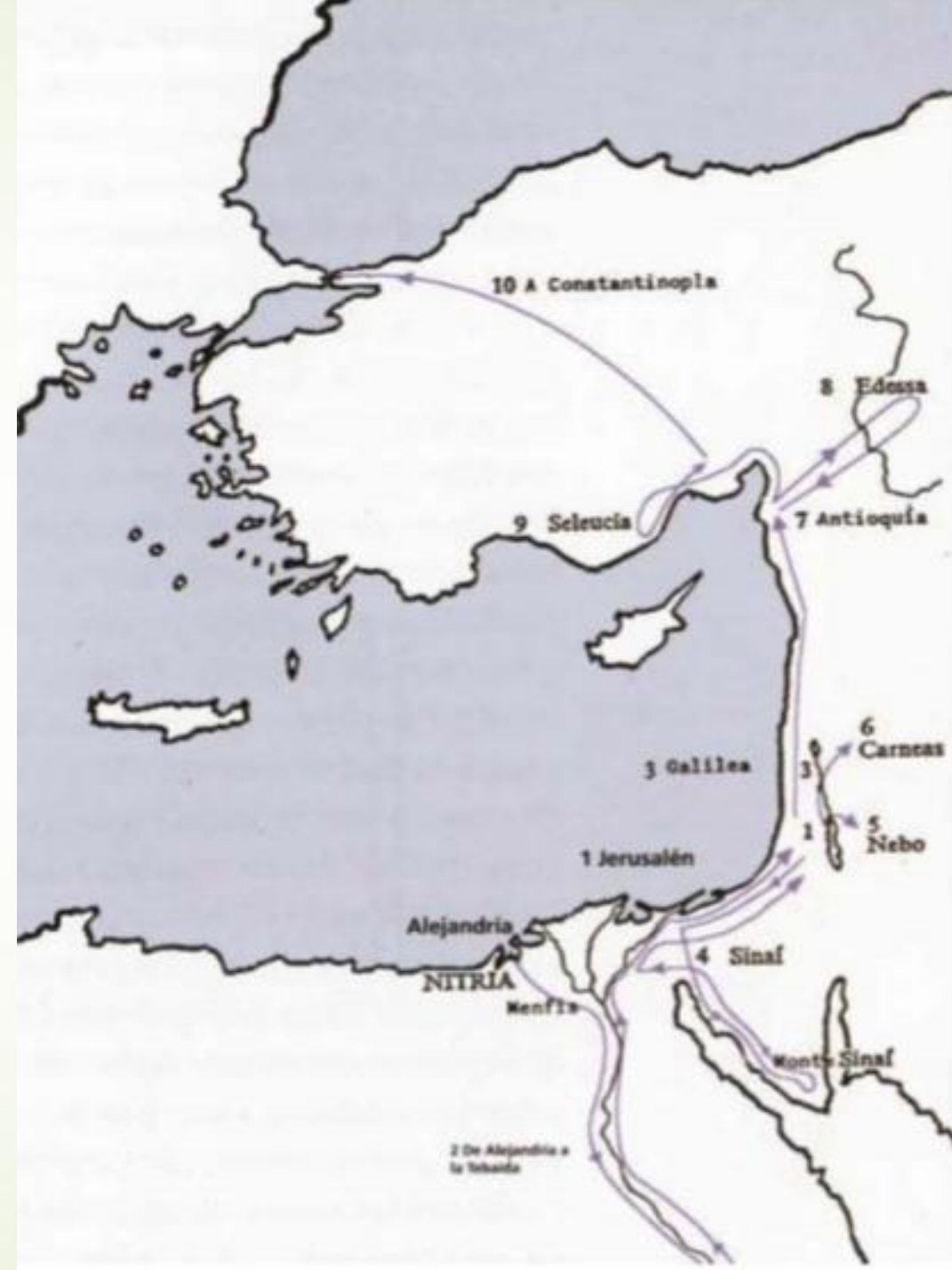
553. [1] fit a Burdigala Arelate
usque milia CCCLXXII,
[2] mutationes XXX, mansiones
XI.
[3] mutatio Arnagine mil. VIII
[4] mutatio Bellinto mil. X
[5] civitas Avenione mil. V
[6] mutatio Cypresseta mil. V
[7] civitas Arausione mil. XV
[8] mutatio Ad Letoce mil. XIII
[9] mutatio Novem Craris mil. X
[10] mansio Acuno mil. X».

Β. «ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΓΕΡΙΑΣ»

Ενδεικτικό απόσπασμα

[...] Ἐπήγα ἐκεῖ γιὰ νὰ προσευχηθῶ εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμά, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ὀλόκληρο εἶχεν ἐναποτεθῆ εἰς τὴν Ἑδεσσα. Λέγεται ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Ἰησοῦς, μετὰ τὴν Ἀνάληψί Του, ἔπεμψε ἐκεῖ τὸν Ἅγιον, ὅπως εἶχε ὑποσχεθεῖ εἰς τὸν Αὐγαρο, διὰ τῆς ἐπιστολῆς ποῦ τοῦ ἔστειλε μὲ τὸν ταχυδρόμο Ἄνανια, καὶ ἡ ὁποία εἶχε φυλαχθεῖ μὲ μεγάλη εὐλάβεια εἰς τὴν πόλι τῆς Ἑδέσσης, ὅπου εἶναι καὶ τὸ μαρτύριόν του. Θέλω νὰ μὲ πιστεύση ἢ ἀγάπη σας, πῶς δὲν ὑπάρχει χριστιανός, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ἔλθει εἰς τοὺς Ἅγιους Τόπους, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ποῦ νὰ μὴν ὑπάγη νὰ προσευχηθῆ ἐκεῖ, ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπέχει εἴκοσι πέντε σταθμούς [...]

Γ. «ΔΙΗΓΗΣΙΣ» ΑΜΜΩΝΙΟΥ

Ενδεικτικό απόσπασμα

[...] «Μια στιγμή, ενώ καθόμουν στο ταπεινό μου κελί κοντά στην Αλεξάνδρεια, στη περιοχή που ονομάζεται Κάνοβος, μου ήρθε η ιδέα να ταξιδέψω στις περιοχές της Παλαιστίνης. Ο πρωταρχικός μου σκοπός ήταν ότι μπορούσα να μη φοβηθώ τις δοκιμασίες και το κίνδυνο που δημιουργήθηκε καθημερινά κάτω από τη πίστη σε άνομους τυράννους, και για να δω Πέτρε τον Αγιοτάτο μας Αρχιεπίσκοπο, κρυβόμενο και καταδιωκόμενο από τόπο σε τόπο, ανίκανο να καθοδηγήσει το ιερό του ποίμνιο με ελευθερία και ευκολία»[...]

**Άγιοι εν Σινά και Ραιθώ
αναιρεθέντες Πατέρες.** Το
Μαρτύριο τους το περιγράφει ο
Αμμώνιος στην οικεία διήγηση

Δ. «ΛΑΥΣΑΪΚΟΝ» ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ

Ενδεικτικό απόσπασμα

[...]«Και παραδίδωσί με Δωροθέω τινί ασκητή Θηβαίω εξικοστόν άγοντι έτος εν τω σπηλαίω, και κελεύει με πληρώσαι παρ' αυτού τρία έτη προς δαμασμόν των παθών. [...]. Ην γαρ αυτού η δίαιτα πάνυ σκληρωτάτη, αυχμώδης λίαν και ξηροτάτη. Δια πάσης μεν γαρ της ημέρας, και εν αυτώ τω καύματι της μεσημβρίας, εν τη ερήμω τη κατά θάλασσαν συνήγεν λίθους.[...]

[...]«Παρθένος τις γέγονεν εν τη Αλεξανδρεία, φνόματι μόνον, τω μεν σχήματι δήθεν ταπεινή, τη δε προαιρέση φειδωλός, σοβαρή, και φιλόπλουτος εις άγαν εν χρήμασιν, φιλόχρυσος μάλλον ή φιλόχριστος.»[...]

ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΛΕΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Η ΠΡΟΣ ΛΑΥΣΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ ΒΙΟΥΣ ΟΣΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ.

Gentiano Herveto interprete.

DUCÆUS, Supplementum Biblioth. Patrum ed. Paris. 1621, fol. t. II, p. 895.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ ἀναγέγραπται ἐνάρετος ἀσκησις, καὶ θαυμαστὴ βίου διαγωγὴ, τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων Πατέρων μοναχῶν, καὶ ἀναχωρητῶν τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν τῶν τῆν οὐρανίων πολιτείαν ἐθελόντων κατορθοῦν, καὶ τὴν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἀγούσαν βουλομένων ὁδεύειν ὁδόν· καὶ γυναικῶν πρεσβυτίδων καὶ ἀοιδίμων θεοπνεύστων μητέρων μνήμαι, τῶν ἀνδρείων καὶ τελείων φρονήματι τοὺς τῆς ἐναρέτου ἀσκήσεως ἄλλους ἐξινυσσῶν, πρὸς ὑπογραμμὸν καὶ ἔρωτα θεῖον, τῶν ἐθελουσῶν τὸν τῆς ἐγκρατείας καὶ ἀγνείας ἀναδήσασθαι στέφανον· διὰ τὸ ὑπὸ ἀνδρός τινος παγκρατίστου, καὶ τῇ γνώμῃ πολυμαθοῦς, καὶ τῷ ἦθει εἰρηνικοῦ, καὶ τῇ καρδίᾳ εὐσεβοῦς, καὶ τῇ διανοίᾳ θεοφιλοῦς, καὶ τοῦ πρὸς δεομένους τῶν χρειῶν κοινωνικοῦ, καὶ αὐτῇ κορυφῇ τῶν ἀξιωμάτων διὰ χρηστότητα τρίπων πολλῶν λογῶν ἀνδρῶν προτετιμημένου, καὶ τὸ ὅλον τῇ δυνάμει τοῦ θεοῦ Πνεύματος φρουρουμένου, ἐπιτάξαντος ἡμῖν, μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, πρὸς τὴν τῆς τῶν κρειττόνων θεωρίας τὸν ναθρὸν ἡμῶν νοῦν διεγείραντος πρὸς μίμησιν καὶ ἑμιλλαν τῶν ἀρετῶν τῆς ἀσκήσεως· τῶν ὁσίων καὶ ἀθανάτων πνευματικῶν ἡμῶν Πατέρων, τῶν ἐν ἀρεσκείᾳ Θεοῦ, ἐν σκληραγωγίᾳ πολλῇ τοῦ σώματος· βεδωκότων· ὡς ἀναγραφόμενους ἡμᾶς τοὺς τῶν ἀνικῆτων ἀθλητῶν βίους διαπέμψασθαι τούτῳ, ἀνακηρύττοντας ἐνὸς ἐκάστου τῶν μεγάλων τῶν ἐνεργειῶν ἀρε-

Το κείμενο του Παλλαδίου
στην **Patrologia Graeca**

Ε. «ΚΑΤ' ΑΙΓΥΠΤΟΝ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ»

Ενδεικτικό απόσπασμα

«Ἦν γὰρ τις τῶν μοναχῶν, φησὶν, ἐν τῇ πλησίον ἐρήμῳ ἐν τῷ σπηλαίῳ διάγων πᾶσαν ἀσκησὶν ἐνδειξάμενος καὶ χερσὶν οικείαις τὸν ἑαυτοῦ ἄρτον ἡμέριον ποριζόμενος. Ὡς δὲ προσέμενεν ταῖς δεήσεσιν καὶ προέκοπτεν ταῖς ἀρεταῖς, ἐφ' ἑαυτῷ λοιπὸν ἐπεποίθει θαρρῶν ἐπὶ τῇ καλῇ πολιτείᾳ. Ὁ δὲ πειράζων αὐτὸν ὡς τὸν Ἰὼβ ἐξητήσατο, καὶ δὲ φαντασίαν αὐτῷ παρέχεται πρὸς ἐσπέραν γυναικὸς εὐμόρφου πλανωμένης κατὰ τὴν ἐρημον, ἣτις εὐρούσα τὴν θύραν ἀνεωγμένην ἐπεπήδησεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προσπεσοῦσα τοῖς γόνασι τοῦ ἀνδρὸς ἤτει παρ' αὐτοῦ τὴν ἀνάπαυσιν, ὡς ἐσπέρας αὐτὴν καταλαβούσης. [...]

Στην **τρίτη** ενότητα όπου και αποτελεί το **δεύτερο** κεφάλαιο θα ασχοληθούμε:

- 1. Με τα προσκυνήματα στη ζωή της εκκλησίας
- 2. Με την έννοια του «πατέρα της εκκλησίας»
- 3. Με τους πατέρες και τα χριστιανικά προσκυνήματα:
 - **A.** Άγιος Ιερώνυμος
 - **B.** Άγιος Γρηγόριος Νύσσης
 - **Γ.** Άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων
 - **Δ.** Μέγας Βασίλειος
 - **E.** Μέγας Αθανάσιος
 - **ΣΤ'.** Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος

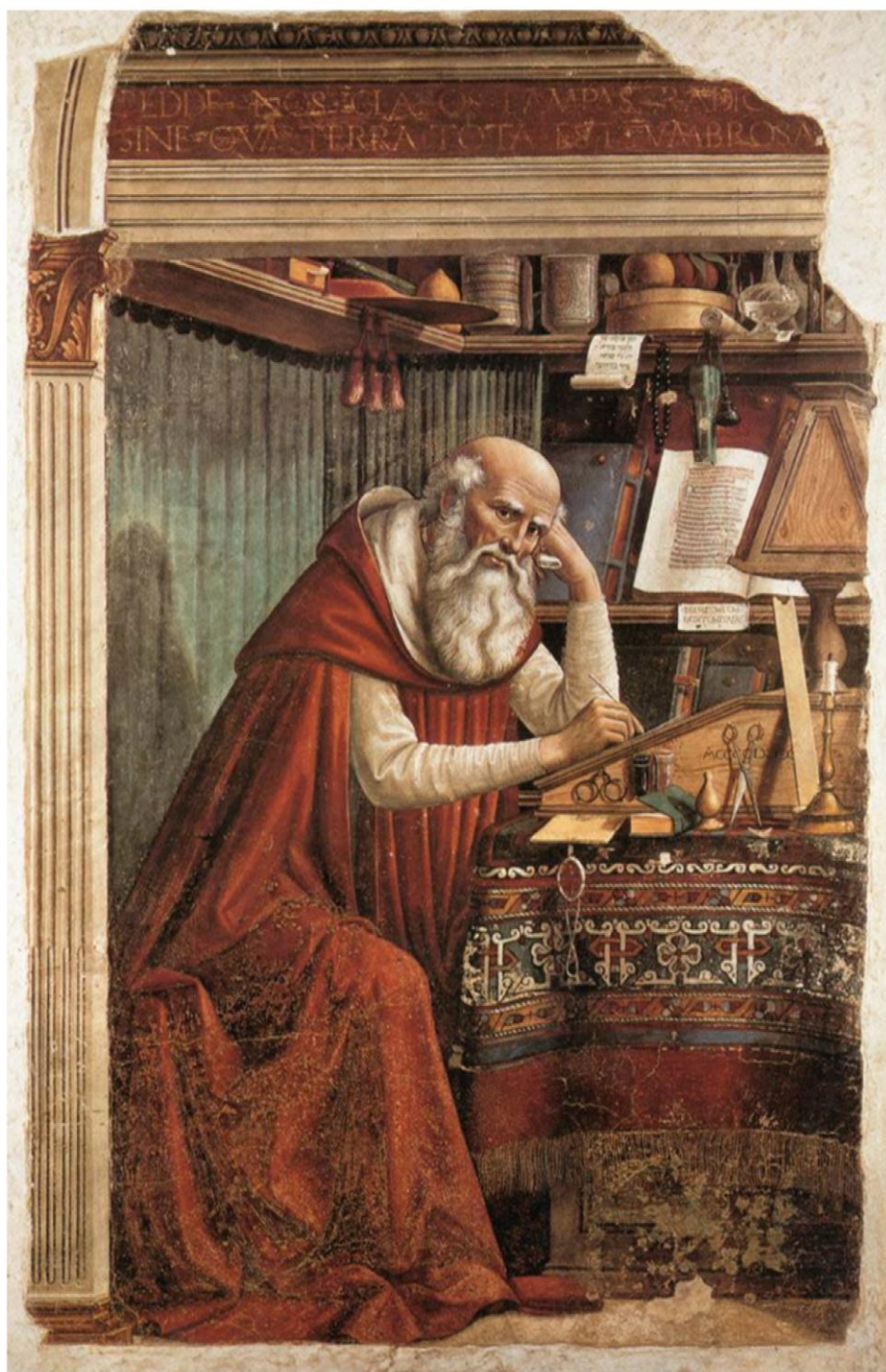
1. ΤΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ «ΠΑΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

- ▶ Με τον όρο «Πατέρες της Εκκλησίας», αναφερόμαστε στα πρόσωπα εκείνα που **έγιναν εικόνες της θείας αλήθειας**, μέτοχοι και εκφραστές της θείας πραγματικότητας.
- ▶ Υπήρξαν άριστοι θεολόγοι που **δέχθηκαν** όσο κανένας άλλος άνθρωπος **το φωτισμό του Αγίου Πνεύματος**, μετά από συνεχή νήψη και προσευχή, επίπονη άσκηση και **αγάπη προς τον Θεό και τον πλησίον τους**.

3. ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ:

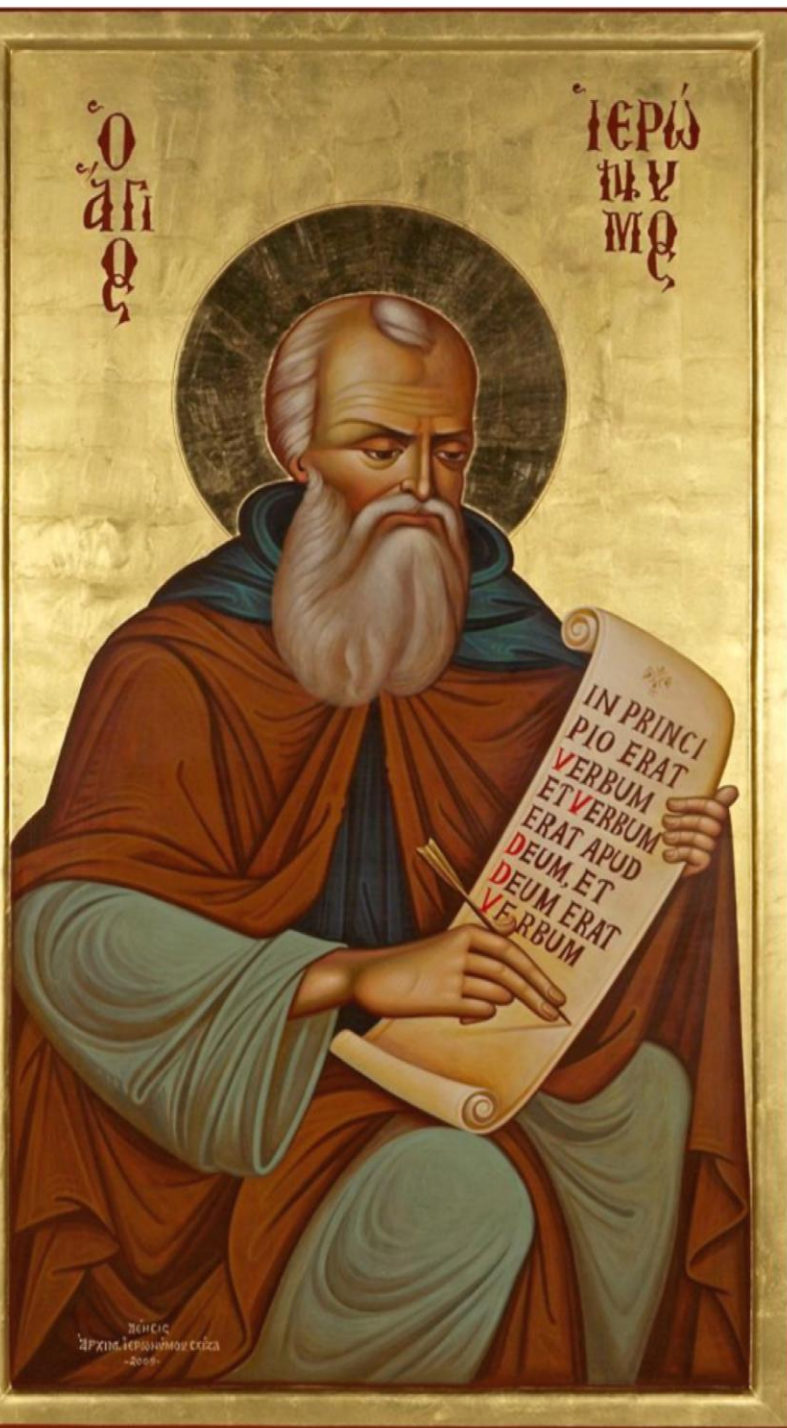
Α. ΑΓΙΟΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Ο Ιερώνυμος εκφράζει **θετική** αλλά και **αρνητική** στάση έναντι των προσκυνημάτων ανάλογα με τον αποδέκτη εκάστης επιστολής.

Θετικά απευθύνεται στην επιστολή του «προς Ευστοχίαν» και στην επιστολή του προς την Μαρκέλλα. Σε αυτές περιγράφει με λαμπρότητα τους αγίους τόπους καθώς και τα οφέλη τα οποία μπορεί να έχει ένας προσκυνητής.

Χαρακτηριστικά αναφέρει :

«Ego enim non solum ligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu.»

Αρνητικά απευθύνεται στην επιστολή του «προς την Παυλίνα» την οποία και αποτρέπει από το να ταξιδέψει προς την Ιερή Πόλη, τονίζοντας την αμαρτωλή κατάσταση στην οποία είχε περιπέσει η Πόλη κατά την περίοδο εκείνη. Αντί του ταξιδιού αυτού, το οποίο θα ήταν μάταιο προς την συγκεκριμένη γυναίκα, της υπενθυμίζει πως ύψιστη σημασία αποτελεί η εν Χριστώ ζωή, πράγμα το οποίο μπορούσε να επιτευχθεί από την οικεία πατρίδα του κάθε ανθρώπου, έχοντας ως κύριο μέσω την προσευχή και την αγάπη προς τον αγαθό Θεό.

Χαρακτηριστικά αναφέρει :

«Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert ea quae bona sunt (Matth. 12. 35), et ex fructibus arbor cognoscitur»

Β. ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ

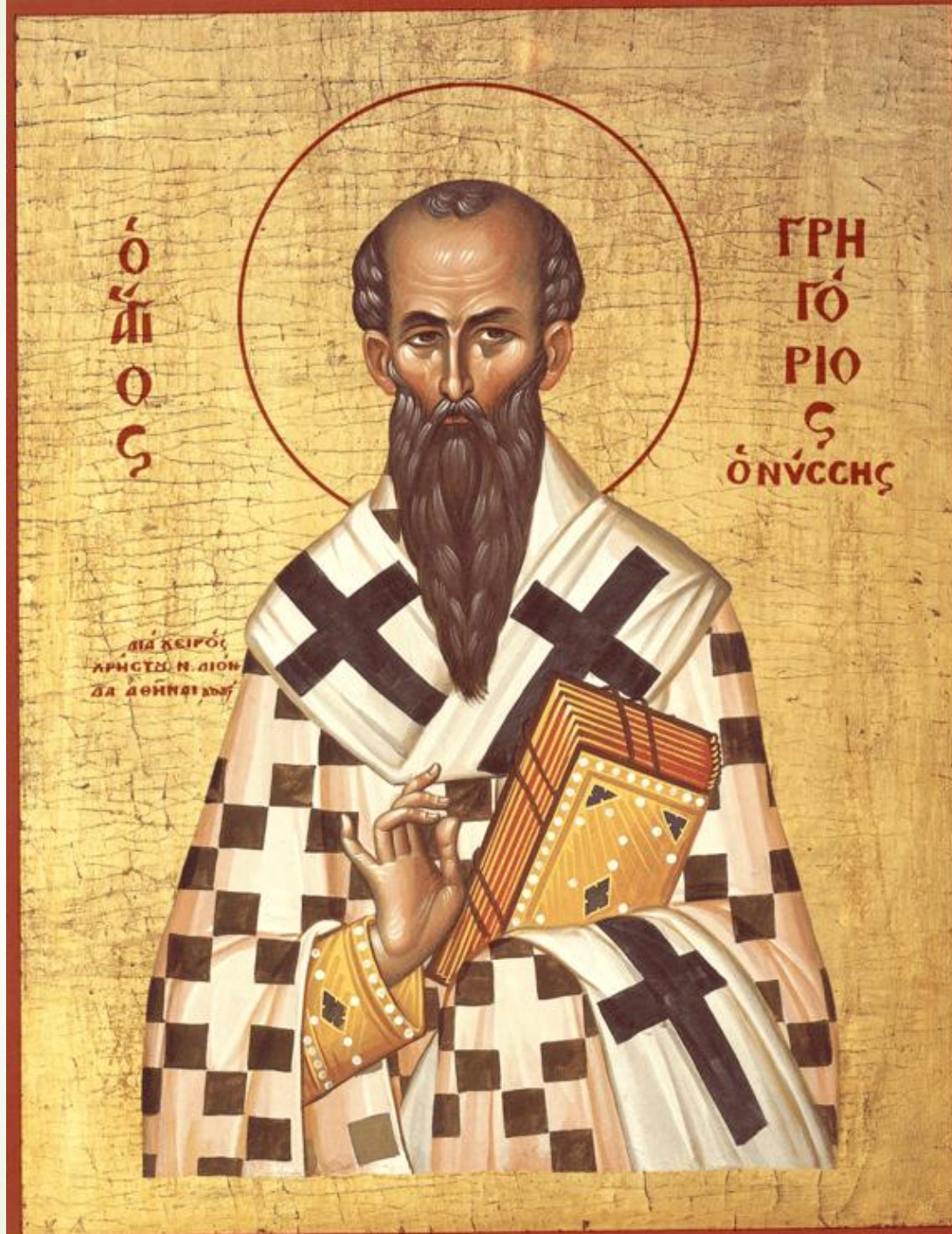
Ο άγιος Γρηγόριος, στην επιστολή του «προς τις αδελφές Ευσταθία, Αμβροσία και τη νεαρή Βασιλεία» **αναφέρεται** στους αγίους Τόπους **με θαυμασμό**.

Σημειώνει χαρακτηριστικά ότι **αξιώθηκε** από το Θεό τόσο **να δει** με τα φυσικά του μάτια **τα επίγεια σύμβολά της παρουσίας του Κυρίου**, όσο και να Τον αισθανθεί με τα πνευματικά του μάτια.

Ο Γρηγόριος **αναφέρει** τους Αγίους Τόπους και στο «**Βίο**» που συνέγραψε για την αδελφή του Οσία Μακρίνη.

Ενδεικτικό απόσπασμα

ἐφ' οἷς, μετὰ τὴν ἀγαθὴν τῶν εὐφραινόντων ἀπόλαυσιν, πάλιν ἐπὶ τὴν πατρίδα σκυθρωπάζων ἐπορευόμεν, λογιζόμενος ὅτι ἀληθὴς ὁ τοῦ Κυρίου λόγος ὁ εἰπὼν ὅλον τὸν κόσμον ἐν τῷ πονηρῷ κεῖσθαι, ὡς μηδὲν τῆς οἰκουμένης μέρος ἐλεύθερον εἶναι τῆς μοίρας τοῦ χειρόνος: [...]».

Πάραυτα διατυπώνει ορισμένες **ενστάσεις** ως προς τα Προσκυνηματικά ταξίδια από μοναχούς.

Συγκεκριμένα, ο Γρηγόριος τους συστήνει να αποφεύγουν τα Προσκυνηματικά ταξίδια, καθώς τα τελευταία δε συνδέονται με την ευαγγελική παράδοση, ενώ ελλοχεύει και ο κίνδυνος για τους μοναχούς και τις μοναχές, έστω και άθελά τους, να έρθουν κατά τη διάρκεια αυτών των ταξιδιών (στις οδούς ή στα κατά τόπους καταλύματα) σε κοντινή επαφή με το έτερο φύλλο, κάτι που δε συνάδει με τη μοναχική τους ζωή και που μπορεί να οδηγήσει σε θανάσιμα πάθη.

Ενδεικτικό απόσπασμα

ὅπου προσκαλεῖται πρὸς τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁ Κύριος τοὺς εὐλογημένους, τὸ ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐν τοῖς κατορθώμασιν οὐκ ἀπηρίθμησεν· ὅπου τὸν μακαρισμὸν διαγγέλλει, τὴν τοιαύτην σπουδὴν οὐ περιέλαβεν.»

Γ. ΑΓΙΟΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

➔ Ο Άγιος Κύριλλος πατριάρχης Ιεροσολύμων υπήρξε και αυτός **ένθερμος υποστηρικτής** των προσκυνημάτων και ιδιαίτερα της Ιερουσαλήμ, όπως ο ίδιος αποτυπώνει στις «Κατηχήσεις» του.

➔ Συγκεκριμένα, ο Άγιος **διακηρύττει τη μεγάλη αξία των υλικών μαρτυριών** (Γολγοθάς, Τιμιο Ξύλο, Πανάγιος Τάφος) που υπήρχαν στη πόλη και τα οποία διατρέφονταν στο κάθε πιστό προσκυνητή, ακόμα όμως και σε κάποιον δύσπιστο επισκέπτη, την εγκυρότητα των Βιβλικών αναφορών σχετικά με τη ζωή, τη δράση, τα Πάθη και την ανάσταση του Χριστού.

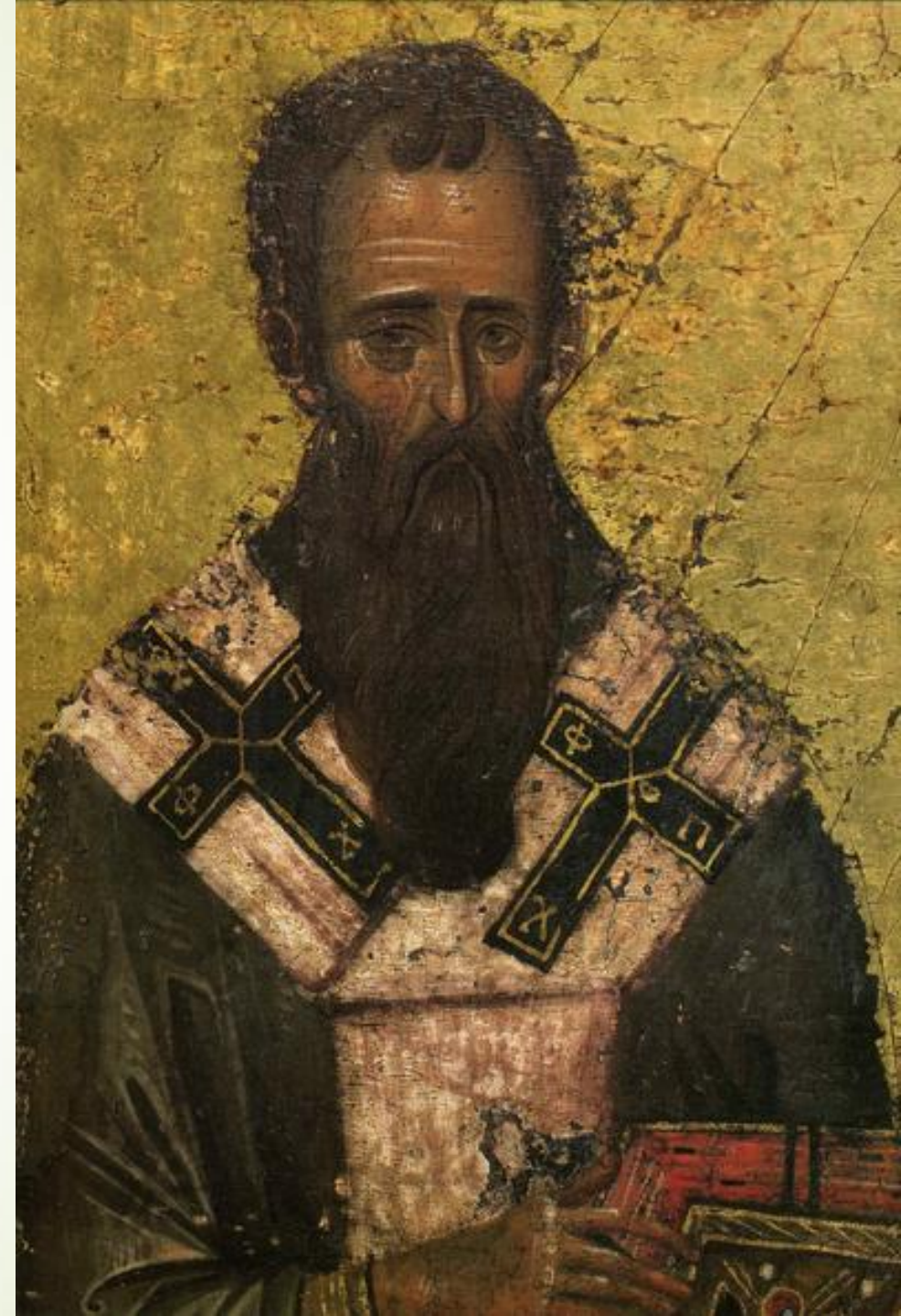
Ενδεικτικό απόσπασμα

κἂν γὰρ ἀρνήσομαι νῦν, ἐλέγχει με οὗτος ὁ Γολγοθαῖς, οὗ πλησίον νῦν πάντες πάρεσμεν. ἐλέγχει με τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον τὸ κατὰ μικρὸν ἐντεῦθεν πάση τῇ οἰκουμένη λοιπὸν διαδοθέν. Ὁμολογῶ τὸν σταυρόν, ἐπειδὴ οἶδα τὴν ἀνάστασιν.»

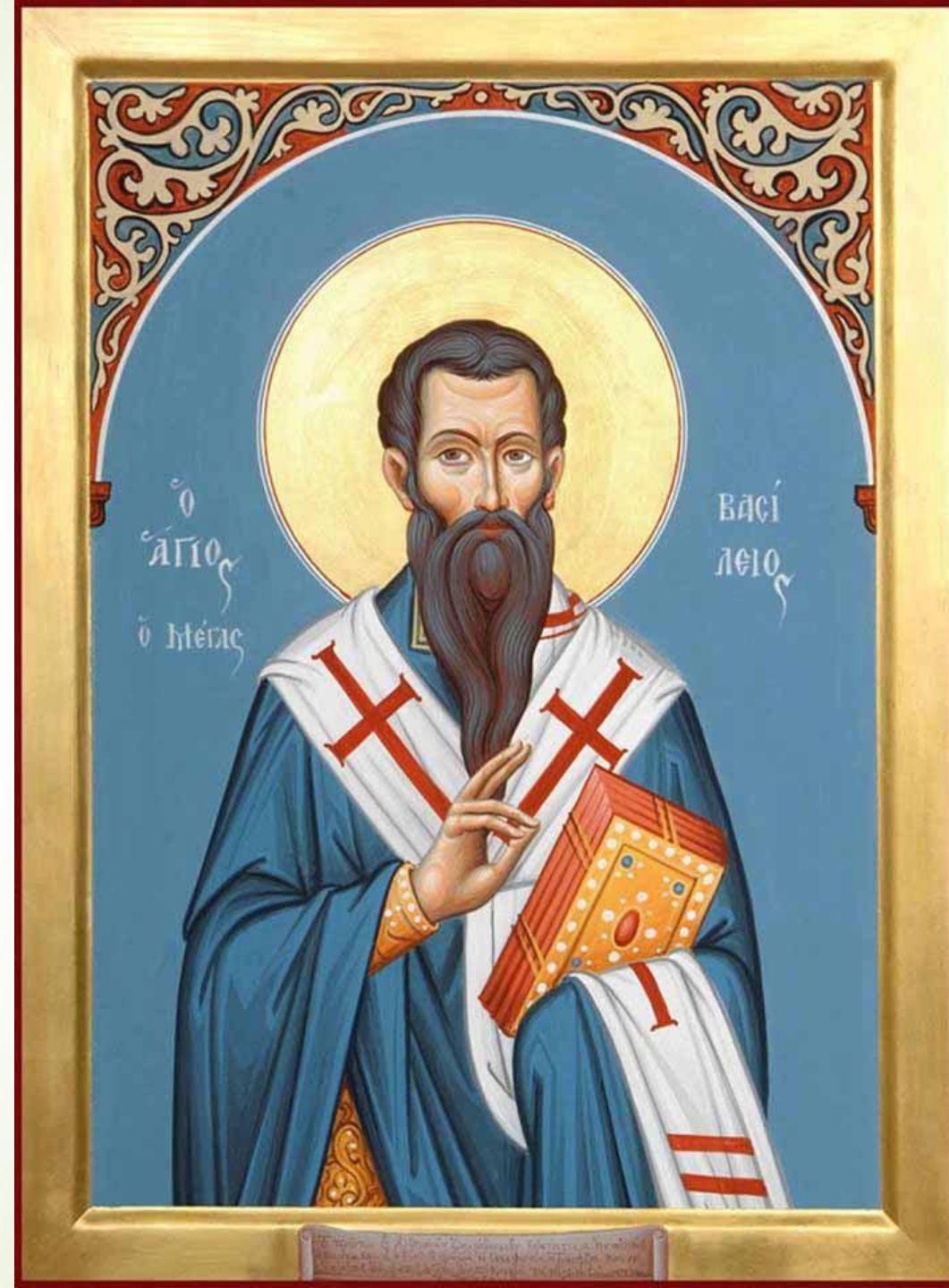
Δ. ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

- ❖ Ο Μέγας Βασίλειος ήταν επίσκοπος Καισαρείας της Καππαδοκίας και αδελφός του Αγίου Γρηγορίου Νύσσης. Όπως και ο αδελφός του, έτσι και ο **ίδιος πραγματοποίησε προσκυνηματικό ταξίδι στην Αίγυπτο, Παλαιστίνη, Κοίλη Συρία και Μεσοποταμία**, όπου επισκέφθηκε τους εκεί μοναχούς.
- ❖ Το Προσκυνηματικό του ταξίδι **ξεκίνησε ως κίνητρο, προκειμένου να ανακαλύψει μέσα από αυτό το δικό του πνευματικό δρόμο**, να νεκρώσει τα σωματικά πάθη που τον κρατούσαν μακριά από το Χριστό και να μιμηθεί κατά το δυνατό τον «αγγελικό» βίο των ασκητών της ερήμου.

Ενδεικτικό απόσπασμα

«[...] ων εθαύμαζον μεν το περί δίαιταν εγκρατές, εθαύμαζον δε το καρτερικόν εν πόνοις, εξεπλάγην την εν προσευχαίς ευτονίαν, όπως ύπνου κατεκράτουν, υπ' ουδεμίας φυσικής ανάγκης κατακαμπτόμενοι, υψηλόν αεί και αδούλωτον της ψυχής το φρόνημα διασώζοντες, εν λιμώ και δίψει, εν ψύχει και γυμνότητι, μη επιστρεφόμενοι προς το σώμα, μηδέ καταδεχόμενοι αυτώ προσαναλώσαι τινά φροντίδα, αλλ' ως εν αλλοτρία τη σαρκί διάγοντες, έργω εδείκνυσαν, τί το παροικείν τοις ώδε, και τί το πολίτευμα έχειν εν ουρανώ».

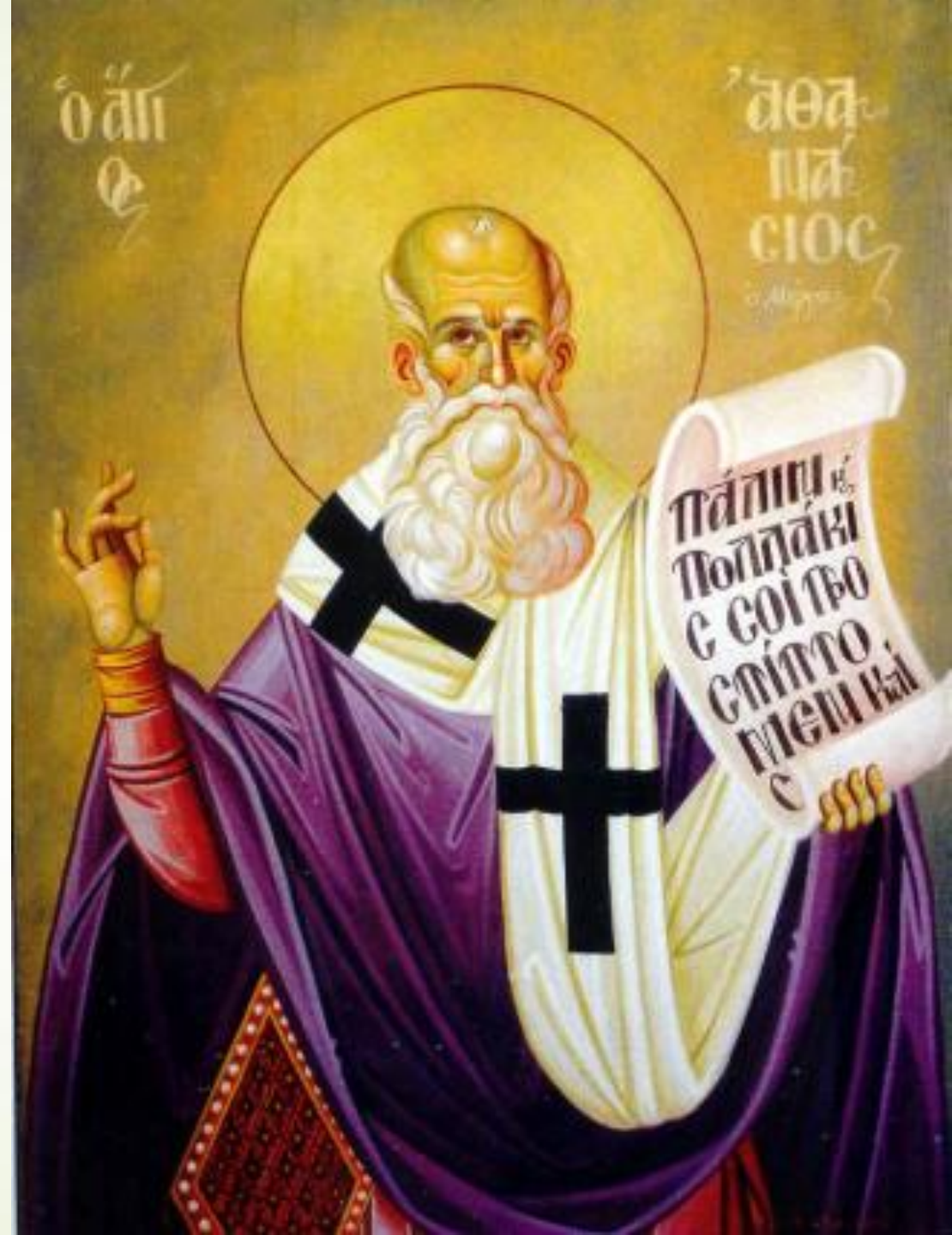

Ε. ΜΕΓΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Ο Άγιος σε επιστολή του αναφέρεται στους Αγίους Τόπους, απευθυνόμενος σε μοναχές που είχαν μόλις επιστρέψει από το προσκυνηματικό τους ταξίδι.

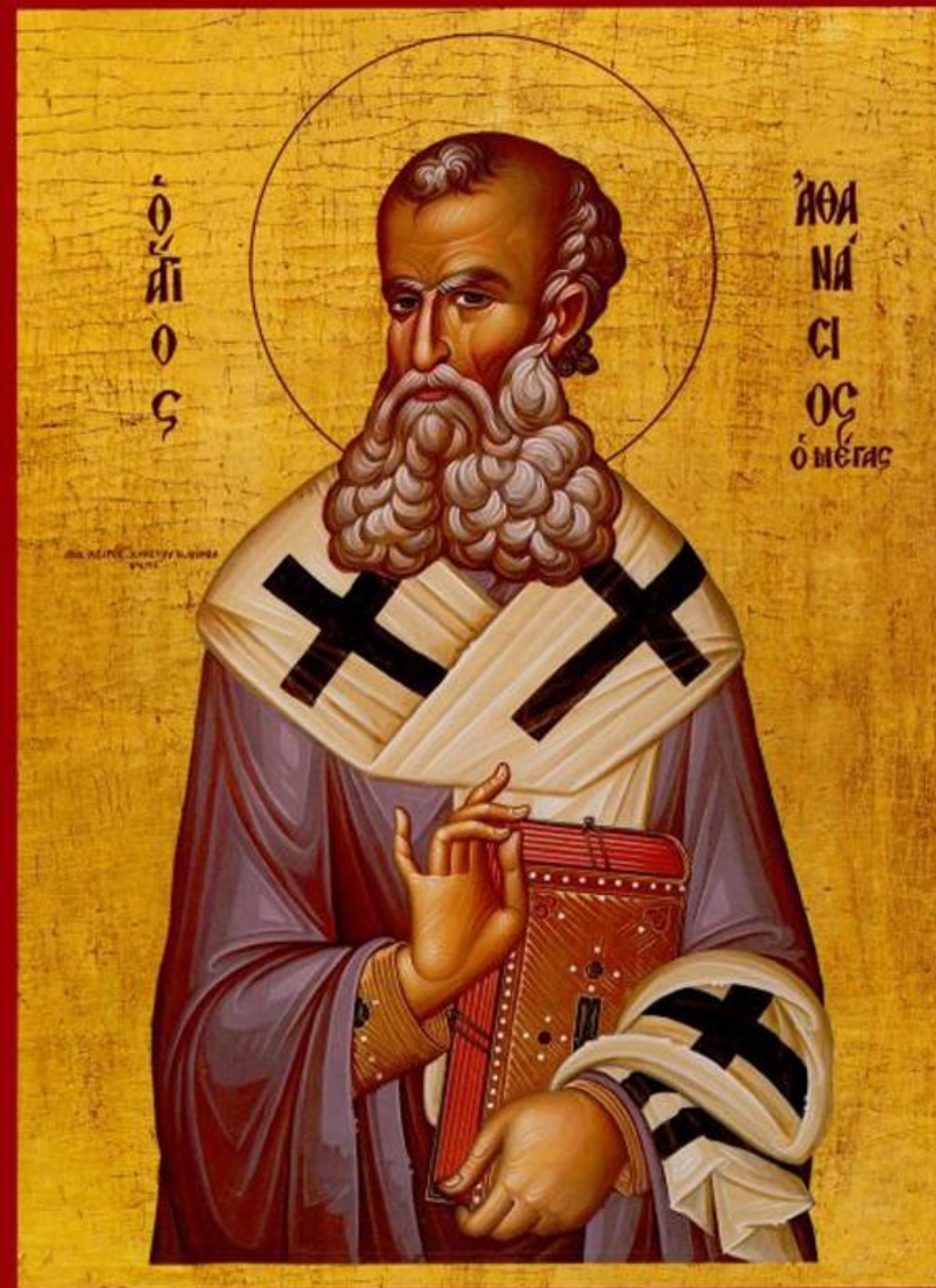
Ο λόγος του είναι **αρχικά παρηγορητικός**. Πιο συγκεκριμένα, συνιστά στις μοναχές να μη θλίβονται για το γυρισμό τους από τα Άγια προσκυνήματα, αλλά να χαίρονται, καθώς η παρουσία του Χριστού δε περιορίζεται στο χώρο και στο χρόνο, αλλά είναι παντού όπου υπάρχει αρετή και αγιότητα.

Ο Μέγας Αθανάσιος **δε παρουσιάζεται ενάντιος του προσκυνήματος**, ως ιδέας και πράξης. Ίσως να θεωρούσε πως αν τα ταξίδια αυτά αποκοπούν από το πνευματικό τους ρόλο, τη διαρκή καλλιέργεια της αρετής εν Χριστώ, τότε αυτά δεν έχουν καμία αξία, μιας και η παρουσία του ανθρώπου σε αυτά δε δύναται να εξασφαλίσει τη σωτηρία

Ενδεικτικό απόσπασμα

«Τώρα πάρτε κουράγιο και μη θρηνείτε! Δεν έχετε ταξιδεύσει μακριά από τους Αγίους Τόπους, από που υπάρχει αγιότητα για τους ακολούθους του Χριστού. Αλλά και οπουδήποτε είναι παρών ο Χριστός, υπάρχει επίσης υπερβολική αφθονία χαράς από την αγιότητα. Κατοικεί ακόμα και στο δικό μας ναό (ενν. σώμα), αν εμείς διατηρούμε διαρκώς αμόλυνη την αγιότητα (Προς Κορινθίους Α' 6. 19)». [...] «Γι' αυτό δεν απαιτείται μόνο η αγιότητα του σώματος, αλλά επιπλέον και αυτή της ψυχής.»

ΣΤ'. ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

- ❖ Ο Χρυσόστομος **παροτρύνει** τους πιστούς -εκτός των άλλων- **να «εγκαταλείψουν» τη πόλη και να πραγματοποιήσουν προσκύνημα** στα βουνά, προκειμένου να συναντήσουν τους εκεί ασκητές μοναχούς.
- ❖ Θεωρεί ότι **η συναναστροφή** των απλών ανθρώπων με τους μοναχούς θα είναι **πνευματικώς ωφέλιμη**
- ❖ Ο Χρυσόστομος **τοποθετεί σε υψηλό επίπεδο τα προσκυνηματικά ταξίδια σε ασκητές**, αφού τα τελευταία μπορούν να λειτουργήσουν θετικά για τους ανθρώπους, ως επιβεβαίωσης της πίστης και της παρουσίας του Θεού στο κόσμο μέσα από τους ζώντες αγίους.

Ενδεικτικό απόσπασμα

«Καὶ ὅτι οὐ ψευδὴς ὁ λόγος ὁ ἡμέτερος, ἀνάβηθι πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ κατάμαθε τοὺς ἐκεῖ μοναχοὺς, τοὺς ἐν σάκκῳ, τοὺς ἐν δεσμοῖς, τοὺς ἐν νηστείαις, τοὺς ἐν σκότῳ κατακεκλεισμένους, καὶ ὄψει πάντας αὐτοὺς τῆς τελευτῆς ἐπιθυμοῦντας, καὶ ἀνάπαυσιν τὸ πρᾶγμα καλοῦντας».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας μπορούμε να εξάγουμε ορισμένα συμπεράσματα:

- **Αρχικά** παρατηρούμε τη μεγάλη σημασία που είχαν τα ταξίδια αυτά για τους πιστούς ανθρώπους της εποχής. Αυτά τα ταξίδια σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν μακροχρόνια και κουραστικά και σίγουρα οι άνθρωποι που τα πραγματοποιούσαν αναζητούσαν να βρουν σε αυτά ψυχικά οφέλη που θα αντιστάθμιζαν, αν όχι θα υπερκάλυπταν τους κόπους και κινδύνους του ταξιδιού.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ...

- ...Φαίνεται πως τα πιο διαδεδομένα χριστιανικά προσκυνήματα της εποχής ήταν **οι Άγιοι Τόποι και τα Ιεροσόλυμα**, με το να ακολουθούν στις «προτιμήσεις» των πιστών τα Προσκυνηματικά ταξίδια σε μοναχούς και αναχωρητές.

Από την άλλη πλευρά...

- ...Σημαντική πηγή πληροφοριών σχετικά με τα Προσκυνηματικά ταξίδια της ύστερης αρχαιότητας **αποτελούν τα αφηγήματα - οδοιπορικά των ίδιων των προσκυνητών.**

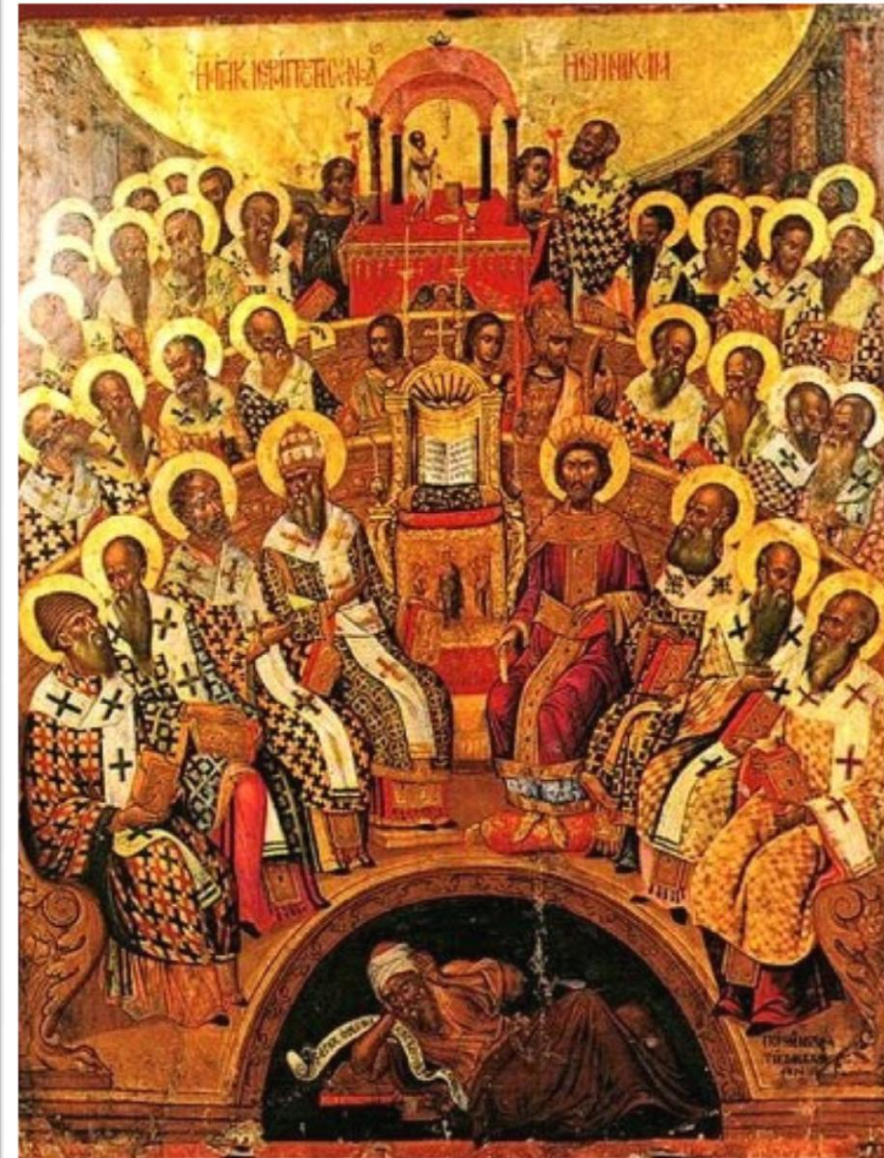
Παράλληλα...

- ▶ ... τα αφηγήματα είναι **πολύτιμες πηγές** για τη μελέτη της **τοπογραφίας**, της **αρχιτεκτονικής** και της **μνημειακής τέχνης** των διαφόρων περιοχών που περιγράφονται σε αυτά και στο κατά πόσο οι περιγραφές του τότε συμβαδίζουν με την εικόνα του σήμερα.

Αναφορικά με τους Πατέρες της Εκκλησίας...

- Από το μεγάλο δε μέγεθος που είχε πάρει κατά το 4ο αιώνα το φαινόμενο των Προσκυνηματικών ταξιδιών, δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη και η Εκκλησία. Η τελευταία εκφράστηκε τόσο υπέρ, όσο και κατά των ταξιδιών αυτών μέσα από επιφανείς εκκλησιαστικούς άνδρες της εποχής, Αγίους της Εκκλησίας, όπως είδαμε ανωτέρω.

Κλείνοντας...

- ▶ Πατέρες όπως οι Γρηγόριος Νύσσης, Ιερώνυμος και Μέγας Αθανάσιος, πέρα από τη θετική στάση που εξέφρασαν υπέρ των Προσκυνηματικών ταξιδιών, σε άλλα έργα τους φαίνονται επιφυλακτικοί αν όχι και αρνητικοί προς τα ταξίδια αυτά.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ

